

اثربخشی معلمان راهنما در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده استان آذربایجان غربی

حسین حسن خانی^۱ و سیروس اسدیان^{۲*}

۱. کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه، ارومیه، ایران.
۲. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی معلمان راهنما در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده استان آذربایجان غربی بود. روش پژوهش علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری پژوهش؛ کلیه دانش آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده استان آذربایجان غربی به تعداد ۲۷۰ نفر، کلیه دانش آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد استان به تعداد ۳۰۵ و ۵۴۰ نفر از دانش آموزان غیرشاهد مدارس عادی بوده است. حجم نمونه شامل ۳۰ نفر از هر گروه و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و تصادفی ساده است. برای یکسان‌سازی افراد نمونه آماری (دانش آموزان شاهد طرح پراکنده) با گروه‌های گواه (دانش آموزان غیر شاهد و دانش آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد) از آزمون هوش ریون، استفاده شد ضمن این که در گمارش تصادفی افراد طبقه اقتصادی آنان مد نظر قرار گرفت. ابزار جمع‌آوری داده، آزمون‌های استاندارد پیشرفت تحصیلی آموزش و پرورش بود. تحلیل داده با استفاده از شاخص‌های توصیفی و آزمون T انجام شد. نتایج نشان داد؛ پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مدارس عادی به طور معنی‌دار بیشتر از دانش آموزان شاهد طرح پراکنده است. اختلاف معنادار بین پیشرفت تحصیلی دانش آموزان طرح پراکنده در دروس عربی، ریاضی، علوم و زبان انگلیسی وجود ندارد. تفاوت معنادار بین نمرات دروس عربی، علوم و زبان انگلیسی دانش آموزان دختر و پسر طرح پراکنده وجود ندارد اما در درس ریاضی عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر بالاتر از دانش آموزان پسر است.

نشریه علمی

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

دوره ۱۵، شماره ۱، پیاپی ۲۷
بهار و تابستان ۱۳۹۷
صص: ۶۵-۵۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۵/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۱۰

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol. 15, No. 1, Serial 27

Spring & Summer
2018

pp.: 55-65

کلیدواژه‌ها: طرح پراکنده، معلم راهنما، پیشرفت تحصیلی، دانش آموزان شاهد و ایثارگر.

*Email: dr.sasadian@gmail.com

مقدمه

از سویی دیگر تحقیقات اندکی که در حوزه وضعیت آموزشی، رفتاری و اجتماعی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر صورت گرفته است نیز وضعیت مشابهی را گزارش می‌نماید. یافته‌های خدیوی و کلانتری [۷] در این خصوص حاکی از آن است که در دوره ابتدایی میزان تحقق اهداف اعتقادی دانش‌آموزان دو گروه طرح نیمه متمرکز و پراکنده شاهد و ایثارگر با همدیگر تفاوت معنی داری ندارند. همچنین در دوره راهنمایی (طرح قدیم) میزان تحقق اهداف شش گانه دانش‌آموزان دو گروه طرح نیمه متمرکز و پراکنده شاهد و ایثارگر با همدیگر تفاوت نداشته است. در دوره متوسطه نیز میزان تحقق اهداف آموزشی، بهداشتی، سیاسی، اجتماعی و اعتقادی دانش‌آموزان دو گروه طرح نیمه متمرکز و پراکنده شاهد و ایثارگر با همدیگر تفاوتی وجود ندارد؛ اما در مؤلفه اخلاقی بین دو گروه تفاوت معنادار می‌باشد. لعل سجادی و فرج‌ادنسب [۸] در بررسی وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و نیمه متمرکز دوره متوسطه در استان خراسان رضوی دریافتند که در مجموع تفاوت معنی داری بین وضعیت تحصیلی و تربیتی این دو گروه وجود ندارد ولی وضعیت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر بوده است. شیروانی [۹] نیز در پژوهشی به مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مدارس طرح متمرکز یا طرح پراکنده پرداخته است. نتایج تحقیق آنها حاکی از این است که بین رشد اجتماعی دانش‌آموزان شاهد دوره راهنمایی با دانش‌آموزان غیر شاهد تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج حاکی از آن است که وضعیت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر شاهد بر حسب طرح متمرکز و پراکنده تفاوت مشهودی را نشان نمی‌دهد. بین دو نسبت قبولی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مدارس متوسطه شاهد و دانش‌آموزان طرح پراکنده تفاوت معنا داری وجود ندارد. تفاوت مشاهده شده بین میانگین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر در پایه‌های مختلف معنا دار نمی‌باشد. رهنما و علیین [۱۰] نیز به نتایج مشابهی در این راستا دست یافتند.

در ادبیات تخصصی حوزه علیم و تربیت، پژوهش‌های بسیاری در خصوص پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مختلف و مسائل پیرامون آن صورت گرفته است اما شاید مسائل فراروی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر کمتر مورد بررسی و توجه جدی قرار گرفته است. لذا بررسی مسائل آموزشی این قشر مهم جامعه همواره باید مورد توجه مسئولان و متخصصان تعلیم و تربیت قرار گیرد. بر این اساس است که نگارندگان این مقاله به بررسی این مهم پرداخته‌اند.

بررسی عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی همواره از دغدغه‌های پژوهشگران نظام تعلیم و تربیت بوده است و در مطالعات متعدد این عوامل به تناسب اهمیت و تأثیر خود شناسایی و یا طبقه بندی شده‌اند. بدیهی است که یادگیری دانش‌آموزان اغلب به واسطه بررسی پیشرفت تحصیلی آنها مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد. در این بین عوامل متعددی عملکرد تحصیلی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد که برخی از این عوامل موجب بهبود و برخی دیگر موجب تضعیف این مؤلفه می‌شوند [۱]. بدیهی است که عدم موفقیت در رسیدن به اهداف برنامه‌های درسی که نظام‌های آموزشی به دنبال دستیابی به آن هستند، موجب هدر رفت منابع مالی و انسانی کشور می‌شود از سویی دیگر هم نتایج بررسی نظام‌های آموزشی مترقی دنیا نیز حاکی از این است که اغلب آنها دارای نظام آموزشی پیشرفته و توانمندی بوده‌اند [۲].

بر این اساس است که همواره متخصصان تعلیم و تربیت در ایران بحث پیرامون پیشرفت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن را مورد بررسی و مطالعه جدی قرار می‌دهند. پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از ابعاد پیشرفت در نظام آموزش و پرورش است که به معنی موفقیت دانش‌آموزان در گذراندن دروس یک پایه تحصیلی مشخص و یا موفقیت در امر یادگیری مطالب درسی است [۳]. برخی دیگر نیز پیشرفت تحصیلی را موفقیت در امر تحصیل قلمداد نموده اند که می‌تواند به مهارت در امری خاص یا تخصص در بخشی از دانش منجر شود [۴]. نهایت می‌توان اذعان داشت پیشرفت تحصیلی، اصطلاحی است که به منابع استاندارد شده، نمرات و روی هم رفته توانایی تحصیلی و نتایج عملکرد دانش‌آموزان اشاره دارد یعنی به نوعی بر تفاوت میزان موفقیت یا پیشروی اشاره دارد که دانش‌آموزان در یادگیری درس‌های کلاس کسب کنند [۵].

نتایج المپیادها، جشنواره‌ها و آزمون‌های بین المللی در سطح جهان و مخصوصاً آزمون تیمز و نتایج کسب شده ایران در مقایسه با سایر کشورها نشان می‌دهد که این مساله هنوز به عنوان یکی از چالشها و دغدغه‌های نظام آموزشی ما مطرح است. یافته‌های ملی مطالعات تیمز و پرلز نیز نشان می‌دهد که جایگاه و عملکرد کشور جمهوری اسلامی ایران در تمام دوره‌های تیمز در فاصله سال‌های ۹۵، ۹۹، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۷ و پرلز ۲۰۰۱ و ۲۰۰۶ همواره از میانگین عملکرد بین‌المللی به طور معناداری پایین تر بوده است. بدون تردید این رتبه و جایگاه، شایسته‌ی کشور جمهوری اسلامی ایران که براساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ قرار است به عنوان قدرت اول منطقه در عرصه‌های مختلف علمی و فناوری مطرح شود، نیست [۶].

به منظور انسجام بخشیدن به کلیه فعالیت‌های وزارت خانه‌ها و نهادهای مورد خطاب «فرمان» اساسنامه‌ای با یک مقدمه و ۵ فصل و ۱۰ ماده و ۳ تبصره تدوین و در جلسات ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳ و ۱۶۲ مورخ ۱۳۶۹/۸/۲۹ تصویب و جهت اجرا به وزارت خانه‌های ذی ربط ابلاغ گردید و همچنین بعد از ۱۵ سال براساس تفویض جلسه ۵۹۲ مورخ ۸۵/۸/۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی طرح مذکور با این عنوان (اصلاح و تکمیل اساسنامه طرح شاهد مصوب جلسه ۱۵۲ مورخ ۸۵/۸/۲۳) شورای معین مصوب پانصد و نود و دومین جلسه مورخ ۱۳۸۵/۰۸/۰۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی) اصلاح و هم اکنون نیز در حال اجرا است. همچنین برای رسیدگی به امورات فرهنگی و تحصیلی سایر فرزندان شاهد شهری و روستایی که امکان حضور و برخورداری از امکانات مدارس شاهد را نداشتند، طرح پراکنده شاهد تصویب شد که در ذیل به تعریف آن پرداخته شده است:

این طرح مجموعه فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزشی و پرورشی است که به منظور تحقق فرمان امام (ره) مبنی بر رسیدگی بهتر به امور فرهنگی دانش‌آموزان شاهد روستایی و شهری، فرزندان شهدا، مفقود الاثر و جانبازان ۷۰ درصد به بالا که امکان ادامه تحصیل و ثبت نام در مدارس شاهد را ندارند در چارچوب ضوابط نظام آموزش و پرورش کشور بر اساس دستورالعمل‌های ستاد مرکزی شاهد ارائه و اجرا می‌گردد^{۱۲}. به عبارت ساده‌تر می‌توان گفت این طرح وضعیتی است که بر اساس آن دانش‌آموزان شاهد در یک مدرسه خاص تجمیع و متمرکز نشده باشند. پس از تصویب این طرح، برنامه‌های آموزشی مربوطه نیز تهیه و تصویب شد و برای اجرا ابلاغ گردید که در ذیل به آن پرداخته می‌شود:

برنامه آموزشی طرح پراکنده: به منظور تقویت بنیه علمی و ارتقاء سطح کیفیت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده کلاسهای فوق برنامه آموزشی زیر نظر ستاد اجرایی شاهد منطقه یا شهرستان در صورت نیاز تشکیل می‌شود:

کلاس‌های فوق برنامه آموزشی دانش‌آموزان طرح

پراکنده: کلاسهای فوق برنامه آموزشی دانش‌آموزان در دو سطح اجرا می‌شود؛

۱- کلاس‌های جبرانی برای ضعف درسی دانش‌آموزان که به پیشنهاد مدیر آموزشگاه و تأیید دبیر فوق برنامه آموزشی و پرورشی اجرا می‌شود و

۲- کلاس‌های پیشرفته (تقویتی) برای دانش‌آموزان مستعد، منوط بر آن که اولویت مهم تری جهت تشکیل کلاس‌های جبرانی وجود نداشته باشد.

در جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران، تعداد زیادی از پاک‌ترین و عزیزترین فرزندان این مرز و بوم در یک دفاع مقدس، مردانه جنگیدند و زیباترین جلوه‌های حیات انسانی را که تجلی فطرت الهی است، با پیروی از سید و سالار شهیدان حضرت امام حسین (ع) و تحت رهبری امام خمینی (ره) به نمایش گذاشتند. بدون تردید این جنگ، ضمن اینکه بنا به فرمایش امام خمینی (ره) یک رحمت بود، پیامدهای سختی نیز در پی داشت و علاوه بر بی سرپرست شدن فرزندان شهدای گران قدر و ایجاد آسیب‌های روانی و اجتماعی در بازماندگان، جانباز و اسیر و مقودالاثر شدن تعداد زیادی از رزمندگان جیهه‌ها، موجب آسیب رساندن به خانواده‌ها و بروز مشکلاتی در وضعیت تحصیلی، روحی، روانی و عاطفی، فرزندان آنها شده است. با صدور فرمان تاریخی حضرت امام (ره) در فروردین ۱۳۶۵ مبنی بر ارائه خدمات ویژه فرهنگی به فرزندان شاهد، از پیش دبستانی تا دانشگاه، وزارت خانه‌های آموزش و پرورش، وزارت علوم، بهداشت و آموزش علوم پزشکی و بنیاد شهید انقلاب اسلامی مأموریت یافتند تا طرحی را تهیه و تنظیم و به شورای عالی انقلاب فرهنگی تقدیم نمایند. در نهایت به دنبال آن ستاد برنامه‌ریزی دانش‌آموزان شاهد تشکیل شد [۱۱]. این ستاد در مورد آموزش فرزندان شاهد از پیش دبستانی تا تحصیلات عالی برنامه‌ریزی نمود از جمله طرح‌هایی که در مورد دوره آموزش عمومی (ابتدایی، راهنمایی، متوسطه) به تصویب رسید، طرح نیمه متمرکز، طرح پراکنده شهری و روستایی می‌باشد.

در طرح نیمه متمرکز پیش بینی شده بود تا در کلیه شهرها و مناطقی که تعداد فرزندان شاهد به تفکیک دوره تحصیلی و جنس به حد نصاب ۴۰ نفر برسد با ادغام فرزندان عادی جامعه که دارای شرایط و ضوابط خاص مدارس شاهد باشند (به میزان ۶۰ درصد کل دانش‌آموزان) مدرسه شاهد تأسیس شود. این طرح حد وسط بین طرح متمرکز و طرح پراکنده بود. به این صورت که حداقل ۴۰ درصد از فرزندان شهدا، مفقودین، اسرا و جانبازان بالای ۷۰ درصد، با حداکثر ۶۰ درصد از فرزندان جامعه با هم در یک مدرسه تحصیل می‌کردند. ۶۰ درصد فرزندان جامعه به ترتیب اولویت از فرزندان جانبازان زیر ۷۰ درصد، فرزندان مجروحین، فرزندان رزمندگان و خواهران و برادران شهید و فرزندان مستضعفین واجد شرایط انتخاب می‌شدند. در جهت اجرای این طرح مدارس شاهد تأسیس گردید [۱۱].

در این راستا شورای عالی فرهنگی و آموزشی شاهد» به منظور تحقیق اهداف عالی حضرت امام (ره) در امور رسیدگی به امور تحصیلی و فرهنگی فرزندان «شاهد» و نیز

و توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی حائز اهمیت می‌دانند به ویژه آموزش و تربیت دانش فرزندان افرادی که در راه اعتلای این انقلاب جان فشانی نموده‌اند به مراتب از اهمیت بیشتری برخوردار است. لذا در این مقاله نگارندگان سعی دارند تا به بررسی این مهم نائل آیند که آیا طرح پراکنده دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر به اهداف از قبل تعیین شده خود در آموزش این دانش‌آموزان رسیده است؟ اهداف مد نظر؛ مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده با دانش‌آموزان مدارس عادی (غیر شاهد و ایثارگر)، مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده با دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد و مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر شاهد طرح پراکنده با دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد و دانش‌آموزان غیر شاهد و ایثارگر (مدارس عادی) بوده است.

خدیوی و کلانتری [۷]. در پژوهشی به بررسی تطبیقی اثربخشی طرح نیمه متمرکز و پراکنده شاهد بر اساس مولفه‌های تحصیلی، رفتاری، تربیتی و اجتماعی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر در سه دوره ابتدایی، راهنمایی و متوسطه استان آذربایجان شرقی پرداختند که یافته‌های آنان حاکی از این است که در دوره ابتدایی میزان تحقق اهداف اعتقادی دانش‌آموزان دو گروه طرح نیمه متمرکز و طرح پراکنده شاهد و ایثارگر با همدیگر تفاوت معناداری ندارد از طرف دیگر در دوره ابتدایی میزان تحقق اهداف شش گانه در بین دانش‌آموزان دو گروه طرح نیمه متمرکز و طرح پراکنده شاهد با هم تفاوت داشته و این تفاوت معنی دار می‌باشد اما در دوره راهنمایی و متوسطه در این مولفه‌های شش گانه بین دو گروه تفاوت معنی دار یافت نگردد. علاوه بر این لعل سجادی و فرجاد نسب [۸]. به بررسی و مقایسه وضعیت تحصیلی- تربیتی و ابعاد آن در بین دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و نیمه متمرکز دوره متوسطه در استان خراسان رضوی در سال ۹۰-۸۹ پرداختند که نتایج آنان نیز حاکی از این است که در مجموع تفاوت معنی داری بین وضعیت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان طرح نیمه متمرکز و طرح پراکنده مشاهده نگردد. ولی وضعیت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان دختر بالاتر از دانش‌آموزان پسر بوده است. مکنونی و همکاران [۱۵]. در مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر شاهد مدارس شاهد با دانش‌آموزان غیر شاهد مدارس شاهد واجد پدر و مدارس عادی دریافتند که بین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد و دانش‌آموزان واجد و فاقد پدر مدارس عادی تفاوت معنی داری وجود ندارد و دانش‌آموزان غیر شاهد مدارس شاهد عملکرد تحصیلی بهتری

در خصوص روش‌های تشکیل این کلاس‌ها می‌توان ابراز داشت که این کلاس‌ها به سه روش؛ گروهی در سطح هر شهرستان و منطقه (شهر و روستا)، اردوهای آموزشی در سطح استان یا چند شهرستان و انفرادی یا گروهی در مدرسه در دستور کار قرار می‌گرفت:

برای اجرای هر چه بهتر این طرح بسیار مهم در مدارس عادی کشور یک سری عوامل اجرایی و تمهیدات نیز در نظر گرفته شده شامل؛ معلم راهنمای ارشد (مدیر طرح پراکنده)، معلم راهنما و مشاور تربیتی بوده است.

معلم راهنمای ارشد (مدیر طرح پراکنده): معلم راهنمای ارشد نیروی آموزشی است که به صورت تمام وقت و به منظور تقویت طرح پراکنده مسئولیت برنامه ریزی مناسب آموزشی و پرورشی را به عهده دارد و مسئول پی گیری اجرای مفید فعالیت‌ها و افزایش اثربخشی آنها را به عهده دارد و تحت نظر ستاد اجرایی شاهد شهرستان و با هماهنگی مسئول پی گیری شاهد انجام وظیفه می‌نماید [۱۳].

معلم راهنما: معلم راهنمای پراکنده شاهد، نیروی آموزشی است که مسئولیت راهنمایی و نظارت و پی گیری امور فرهنگی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده را به عهده دارد و تحت نظر معلم راهنمای ارشد یا ستاد اجرایی شاهد جهت انجام وظایف محوله و تهیه گزارش به مدارس محل تحصیل آنها مراجعه می‌نماید [۱۳]. راهنمایان آموزشی در نظام های آموزشی کشورهای مختلف جهان در موقعیت های گوناگون و ادوار مختلف با عناوینی از قبیل معلم راهنما، معلم سرپرست، معلم مشاور، معلم استاد، معاون آموزشی منطقه، ناظر یا سرپرست آموزشی، بازرس، بازرس آموزشی، رئیس آموزش و پرورش منطقه، هماهنگ کننده برنامه های آموزشی، مدیر گروه آموزشی، مشاور تخصصی، برنامه ریز امور آموزشی و راهنمای آموزشی نامیده شده اند اما وظیفه اصلی آنان با هر عنوانی که نامیده شود و در هر پست و مقامی که خدمت کنند، برقراری ارتباط، کار و همکاری حرفه ای با معلمان و کمک به آنان است تا بهتر رشد و پرورش یابند و بدین وسیله فرآیند تدریس و یادگیری را اصلاح کنند، عملکرد موثرتری داشته باشند و در نهایت نتایج آموزشی مطلوب تری بدست آورند [۱۴].

مشاور تربیتی: مشاور طرح پراکنده نیروی آموزشی است که با حضور در مدارس محل تحصیل دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده نسبت به شناسایی و حل مشکلات رفتاری آنها با هماهنگی شورای مشاوره شاهد اقدام می‌نماید [۱۳].

در تمام کشورهای جهان آموزش و پرورش دارای ارزش قابل ملاحظه‌ای است و کلیه متخصصان نقش آن را در رشد

نسبت به دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد و دانش‌آموزان واجد و فاقد پدر مدارس عادی دارند.

روش پژوهش

روش تحقیق عبارت است از مجموعه‌ی اصول و خط‌مشی‌هایی که ناظر بر کلیه‌ی فعالیت‌های اجرای تحقیق است. با توجه به موضوع پژوهش، روش تحقیق علی-مقایسه‌ای است. از این روش زمانی استفاده می‌شود که متغیر مستقل در کنترل محقق نباشد و قبلاً اتفاق افتاده باشد. لذا از آن جایی که طرح پراکنده و عملکرد معلمان راهنما قبلاً تصویب و اجرا شده است محقق برای آزمایش فرضیه‌های خود از این روش استفاده نموده است و بر این اساس پیشرفت تحصیلی بین سه جامعه مورد مقایسه و ارزیابی قرار گرفته است تا تأثیر اجرای طرح پراکنده و به تبع آن عملکرد معلمان راهنما در این طرح در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مشخص گردد.

برای کسب اطمینان از صحت نتایج تحقیق برخی متغیرهای ضروری بین گروه‌های آزمایش همسان سازی صورت گرفته است. بدین منظور جهت کنترل اثر هوش بر نتایج این تحقیق، هوشبهر دانش‌آموزان از طریق اجرای آزمون هوشی ریون همسان سازی شده است سپس نتایج حاصل از امتحانات خرداد ماه آنها بوسیله‌ی نرم افزار اس پی اس اس^۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق را دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر استان آذربایجان غربی تحت پوشش طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد و دانش‌آموزانی که جزء خانواده‌های شهدا نمی‌باشند را تشکیل می‌دهد. به عبارت دیگر این تحقیق دارای سه جامعه؛ دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر دوره راهنمایی طرح پراکنده، دانش‌آموزان غیر شاهد و ایثارگر دوره راهنمایی و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد است.

جدول ۱. جامعه آماری

دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده		دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مدارس شاهد		دانش‌آموزان غیر شاهد و ایثارگر استان	
پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر
۱۱۵	۱۵۵	۱۸۴	۱۲۱	۷۴۰۰۰	۶۲۰۰۰
۲۷۰		۳۰۵		۱۳۶۰۰۰	

با توجه به اینکه این تحقیق دارای سه جامعه آماری است محقق برای انتخاب نمونه از هر کدام، از روش متفاوتی استفاده نموده است که در جدول ۲ به آنها اشاره شده است.

با توجه به اینکه روش تحقیق حاضر از نوع علی-مقایسه‌ای می‌باشد، لذا ۳۰ نفر از هر گروه بر اساس مبانی نظری روش شناسی تحقیق انتخاب شد [۱۶].

جدول ۲. حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

از دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده استان	حجم نمونه	از دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مشغول به تحصیل در مدارس شاهد استان	حجم نمونه	از دانش‌آموزان غیر شاهد و ایثارگر استان	حجم نمونه
روش تصادفی ساده	۳۰ نفر	روش تصادفی ساده	۳۰ نفر	روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای و طبقه‌ای	۳۰ نفر

در این پژوهش، محقق با استفاده از روش‌های میدانی اقدام به جمع‌آوری اطلاعات در مورد متغیرهای مورد پژوهش نموده و برای جمع‌آوری اطلاعات در ارتباط با فرضیه‌های تحقیق خود از نتایج آزمون‌های استاندارد پیشرفت تحصیلی خرداد ماه (پایانی) مربوط به آموزش و پرورش استفاده نموده است، لذا جهت جمع‌آوری داده‌ها در ارتباط با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مورد نظر از این آزمون‌ها استفاده شده است و جهت یکسان‌سازی نمونه آماری مورد نظر از تست هوش ریون استفاده شده است به گونه‌ای که افرادی که در طیف‌های مشابه به لحاظ هوشی قرار داشتند به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. پس از جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز

برای آزمایش فرضیه‌های پژوهشی اقدام به تجزیه و تحلیل داده‌های مورد نظر شده است. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی هم چون میانگین، درصد، فراوانی و انحراف معیار استفاده شده و از آمار استنباطی همچون آزمون تی استودنت و ضریب همبستگی استفاده شده است.

یافته‌ها

در این قسمت یافته‌های این تحقیق در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی ارائه می‌گردد. در ابتدا به نتایج حاصل از همسان‌سازی گروه‌ها از نظر هوشبهر در قالب جدول زیر

^۱ SPSS

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود میانگین نمره تست ریون برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۳۸/۳ و برای دانش‌آموزان عادی برابر با ۴۳/۵ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره تست ریون در دانش‌آموزان دو نوع مدرسه نشان نمی‌دهد ($t=2/1$) ، $(p>0/05)$. به عبارتی نمره آزمون هوشی دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان طرح پراکنده مشابه بوده و از نظر ضریب هوشی تفاوت معنی داری با هم ندارند.

پرداخته می‌شود.

فرضیه اول: بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده و دانش‌آموزان مدارس عادی تفاوت وجود دارد.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار تست ریون دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و دانش‌آموزان عادی

انحراف معیار	میانگین	تعداد	نوع مدرسه	تست ریون
۱۲/۲۸	۳۸/۳۶	۳۰	طرح پراکنده	
۹/۰۱	۴۳/۵	۳۰	عادی	

جدول ۴. آزمون تی تست برای مقایسه تست ریون دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و دانش‌آموزان عادی

فاصله اطمینان ۹۵٪ برای اختلاف از میانگین	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	مقدار t	تست ریون	حد بالا	حد پایین
						۲/۴۸۸-	۱۳/۵۷۸-
	-۸/۰۳۳	۰/۰۵۵	۵۸	-۲/۱			

جدول ۵. میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و دانش‌آموزان عادی

انحراف معیار	میانگین	تعداد	نوع مدرسه	تست ریون
۳/۴۳	۱۷/۲۷	۳۰	طرح پراکنده	عربی
۲/۱۵	۱۸/۷۸	۳۰	عادی	
۳/۷۵	۱۵/۴۹	۳۰	طرح پراکنده	ریاضی
۲/۷۶	۱۸/۰۶	۳۰	عادی	
۳/۱۴	۱۶/۳۲	۳۰	طرح پراکنده	علوم
۲/۶۰	۱۸/۲۴	۳۰	عادی	
۳/۶۸	۱۶/۹۰	۳۰	طرح پراکنده	زبان
۲/۱۱	۱۸/۶۶	۳۰	عادی	

جدول ۶. آزمون تی تست برای مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و دانش‌آموزان عادی

فاصله اطمینان ۹۵٪ برای اختلاف از میانگین	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	مقدار t	دروس	حد بالا	حد پایین
						۰/۰۱۹-	۲/۹۸-
	-۱/۵۰	۰/۰۴۷	۵۸	-۲/۰۲۸	عربی		
	-۲/۵۷	۰/۰۰۴	۵۸	-۳/۰۲۳	ریاضی		
	-۱/۹۱	۰/۰۱۳	۵۸	-۲/۵۶۳	علوم		
	-۱/۷۵	۰/۰۲۷	۵۸	-۲/۲۶۴	زبان		

میانگین نمره زبان برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۶/۹ و برای دانش‌آموزان عادی برابر با ۱۸/۶ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره زبان در دانش‌آموزان دو نوع مدرسه نشان می‌دهد ($t=2/2$, $p<0/05$). به عبارتی نمره زبان دانش‌آموزان عادی بطور معنی داری بیشتر از دانش‌آموزان طرح پراکنده است. از موارد ذکر شده نتیجه می‌گیریم پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان عادی بطور معنی داری بیشتر از دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده می‌باشد.

فرضیه دوم: بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و اینثارگر طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و اینثارگر مدارس شاهد تفاوت وجود دارد.

جدول ۷. میانگین و انحراف معیار تست ریون دانش‌آموزان طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و اینثارگر مدارس شاهد

تست ریون	نوع مدرسه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
تست ریون	شاهد	۳۰	۳۷/۲۶	۹/۴۸
	طرح پراکنده	۳۰	۳۸/۳۶	۱۲/۲۸

میانگین نمره آزمون ریون برای دانش‌آموزان شاهد برابر با ۳۷/۲ و برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۳۸/۳ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره تست ریون در دانش‌آموزان پسر و دختر نشان نمی‌دهد ($t=0/388$, $p>0/05$).

همان گونه که جدول ۶، ۵، ۴ نشان می‌دهند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و دانش‌آموزان عادی در دروس عربی، علوم، ریاضی و زبان به شرح ذیل می‌باشد:

میانگین نمره عربی برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۷/۲ و برای دانش‌آموزان عادی برابر با ۱۸/۷ می‌باشد. آزمون تی اختلاف معنی داری را در میانگین نمره عربی در دانش‌آموزان دو نوع مدرسه نشان می‌دهد ($t=2/02$, $p<0/05$). به عبارتی نمره عربی دانش‌آموزان عادی بطور معنی داری بیشتر از دانش‌آموزان طرح پراکنده است. در نمرات ریاضی نیز وضعیت مشابهی وجود دارد. میانگین نمره ریاضی برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۵/۴ و برای دانش‌آموزان عادی برابر با ۱۸ می‌باشد. آزمون تی اختلاف معنی داری را در میانگین نمره ریاضی در دانش‌آموزان دو نوع مدرسه نشان می‌دهد ($t=3/02$, $p<0/05$). به عبارتی نمره ریاضی دانش‌آموزان عادی بطور معنی داری بیشتر از دانش‌آموزان طرح پراکنده است.

میانگین نمره علوم برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۶/۳ و برای دانش‌آموزان عادی برابر با ۱۸/۲ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره علوم در دانش‌آموزان دو نوع مدرسه نشان می‌دهد ($t=2/5$, $p<0/05$). به عبارتی نمره علوم دانش‌آموزان عادی بطور معنی داری بیشتر از دانش‌آموزان طرح پراکنده است.

جدول ۸. آزمون تی برای مقایسه نمرات آزمون ریون دانش‌آموزان طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و اینثارگر مدارس شاهد

تست ریون	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	
				فاصله اطمینان ۹۵٪ برای اختلاف از میانگین	حد پایین / حد بالا
تست ریون	-۰/۳۸۸	۵۸	۰/۶۹۹	-۱/۱۰۰	۴/۵۷

جدول ۹. میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و اینثارگر مدارس شاهد

دروس	نوع مدرسه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
عربی	مدارس شاهد	۳۰	۱۶/۶۱	۲/۷۰
	طرح پراکنده	۳۰	۱۷/۲۷	۳/۴۳
ریاضی	مدارس شاهد	۳۰	۱۵/۵۳	۲/۹۴
	طرح پراکنده	۳۰	۱۵/۴۹	۳/۷۵
علوم	مدارس شاهد	۳۰	۱۶/۵۷	۲/۷۰
	طرح پراکنده	۳۰	۱۶/۳۲	۳/۱۴
زبان	مدارس شاهد	۳۰	۱۶/۸۲	۳/۲۳
	طرح پراکنده	۳۰	۱۶/۹۰	۳/۶۸

جدول ۱۰. آزمون تی تست برای مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مدارس شاهد

درس	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای اختلاف از میانگین	
					حد بالا	حد پایین
عربی	-۰/۸۲۸	۵۸	۰/۴۱۱	-۰/۶۶	۰/۹۳۶	-۲/۲۵
ریاضی	۰/۰۴۹	۵۸	۰/۹۶۱	۰/۰۴۲	۱/۷۸	-۱/۷۰
علوم	۰/۳۲۳	۵۸	۰/۷۴۸	۰/۲۴۵	۱/۷۶	-۱/۲۷
زبان	-۰/۰۹۴	۵۸	۰/۹۲۵	-۰/۰۸۴	۱/۷۰	-۱/۸۷

جدول ۱۱. میانگین و انحراف معیار تست ریون دانش‌آموزان دختر و پسر شاهد طرح پراکنده

تست ریون	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار
تست ریون	پسر	۱۵	۳۸/۹۳	۱۲/۹۱
	دختر	۱۵	۳۷/۸۰	۱۲/۰۴

جدول ۱۲. آزمون تی تست برای مقایسه تست ریون دانش‌آموزان دختر و پسر شاهد طرح پراکنده

تست ریون	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای اختلاف از میانگین	
					حد بالا	حد پایین
تست ریون	۰/۲۴۹	۲۸	۰/۸۰۶	۱/۱۳	۱۰/۴۷	-۸/۲۰

میانگین نمره تست ریون برای دانش‌آموزان پسر برابر با ۳۸/۹ و برای دانش‌آموزان دختر برابر با ۳۷/۸ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره تست ریون در دانش‌آموزان پسر و دختر نشان نمی‌دهد ($p > 0.05$, $t = 0.249$).

جدول ۱۳. میانگین و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر شاهد طرح پراکنده

درس	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار
عربی	پسر	۱۵	۱۶/۶۴	۳/۶۴
	دختر	۱۵	۱۷/۹۱	۳/۲۰
ریاضی	پسر	۱۵	۱۴/۰۸	۳/۹۳
	دختر	۱۵	۱۶/۹۰	۳/۰۷
علوم	پسر	۱۵	۱۵/۷۴	۳/۱۸
	دختر	۱۵	۱۶/۹۰	۳/۱۱
زبان	پسر	۱۵	۱۵/۷۲	۴/۱۹
	دختر	۱۵	۱۸/۰۸	۲/۷۳

همان طوری که جداول ۹ و ۱۰ نشان می‌دهند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مدارس شاهد در دروس عربی، علوم، ریاضی و زبان به شرح ذیل می‌باشد:

میانگین نمره عربی برای دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد برابر با ۱۶/۶ و برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۷/۲ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره عربی در دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد و دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده نشان نمی‌دهد ($t = 0.828$, $p > 0.05$). میانگین نمره ریاضی برای دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد برابر با ۱۵/۵ و برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۵/۴۹ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره ریاضی در دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد و دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده نشان نمی‌دهد ($t = 0.049$, $p > 0.05$).

میانگین نمره علوم برای دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد برابر با ۱۶/۵۷ و برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۶/۳ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره علوم در دانش‌آموزان شاهد و مدارس شاهد دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده نشان نمی‌دهد ($t = 0.323$, $p > 0.05$). میانگین نمره زبان برای دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد برابر با ۱۶/۸ و برای دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده برابر با ۱۶/۹ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره زبان در دانش‌آموزان شاهد مدارس شاهد و دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده نشان نمی‌دهد ($t = 0.094$, $p > 0.05$).

فرضیه سوم: بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر شاهد و ایثارگر طرح پراکنده تفاوت وجود دارد.

در این قسمت نیز جهت اطمینان از همسان بودن دو گروه، آزمون هوشی ریون اجرا شده است که نتایج آن در ذیل آمده است:

جدول ۱۴. آزمون تی تست برای مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر شاهد طرح پراکنده

مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین		فاصله اطمینان ۹۵٪ برای اختلاف از میانگین
			حد پایین	حد بالا	
-۱/۰۱۶	۲۸	۰/۳۱۸	-۱/۲۷	-۳/۸۴	۱/۲۹
-۲/۱۷۹	۲۸	۰/۰۳۸	-۲/۸۱	-۵/۴۵	-۰/۱۶۸
-۱/۰۰۴	۲۸	۰/۳۲۴	-۱/۱۵	-۳/۵۰	۱/۳۰
-۱/۸۲۶	۲۸	۰/۰۷۹	-۲/۳۶	-۵/۰۱	۰/۲۸۸

شاید یکی از مهم‌ترین دلایل این امر جدی نگرفتن طرح پراکنده از سوی مسئولین مربوطه به ویژه معلمین راهنما باشد چرا که تا زمانی که خود این افراد به این طرح نگرش مثبتی نداشته باشند نمی‌توان از آن انتظار تغییر و تحول داشت. از طرف دیگر نبود امکانات آموزشی برای پوشش دادن این طرح شاید دلیل مهم دیگری باشد که باید مورد توجه قرار گیرد. نبود نظارت کافی و صحیح نیز در این راستا می‌تواند نقطه ضعف دیگری باشد. نتایج این فرضیه با نتایج محققانی همچون خدیوی و کلانتری [۷]، لعل سجادی و فرج‌دانسب [۸]، شیروانی [۹]، مکوندی و همکاران [۱۵] کاملاً همسو می‌باشد و با نتایج محققانی همچون میرزاده [۱۷] متفاوت می‌باشد. شاید یکی از دلایل غیر همسو بودن این نتایج به نحوه اجرای این طرح در استان‌های مختلف برگردد. از طرف دیگر می‌توان بیان داشت که تحقیق یاد شده در سال ۱۳۷۸ انجام شده و در آن سال‌ها در اوایل اجرای این طرح انگیزه بیشتری وجود داشت. ضمن اینکه می‌توان به تفاوت‌های منطقه‌ای نیز اشاره نمود چرا که تحقیق یاد شده در استان مازندران صورت گرفته است و ممکن است از نظر دسترسی به دانش‌آموزان و امکانات مد نظر در وضعیت بهتری نسبت به ما قرار داشته باشند.

یکی دیگر از یافته‌های این تحقیق همان طوری که داده‌های جداول ۹ و ۱۰ نشان می‌دهد این است که بین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگری که در مدارس شاهد مشغول به تحصیل می‌باشند، تفاوت معنا داری وجود ندارد. در واقع این موضوع حاکی از این است که علی‌رغم این که دانش‌آموزان طرح پراکنده در دروس یاد شده دارای معلم راهنما هستند، اما این امکان، نتوانسته است موجبات پیشرفت این دانش‌آموزان را در قیاس با سایر دانش‌آموزان که از این امکان محروم می‌باشند، فراهم سازد. نتایج این فرضیه با نتایج تحقیقات خدیوی و کلانتری [۷]، لعل سجادی و فرج‌دانسب [۸]، شیروانی [۹] کاملاً همسو می‌باشد و با نتیجه تحقیق میرزاده [۱۷] و نجف‌لو [۱۸] همسو نمی‌باشد.

در تبیین یافته‌های این بخش از تحقیق می‌توان ادعان داشت که علی‌رغم اختصاص بودجه، معلم راهنما و طراحی برنامه‌های آموزشی مختلف برای این قشر از دانش‌آموزان، به

همان طوری که جداول ۱۳ و ۱۴ نشان می‌دهد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر شاهد طرح پراکنده در چهار درس عربی، علوم، ریاضی و زبان به شرح ذیل می‌باشد: میانگین نمره عربی برای دانش‌آموزان پسر برابر با ۱۶/۶ و برای دانش‌آموزان دختر برابر با ۱۷/۹ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره عربی در دانش‌آموزان پسر و دختر نشان نمی‌دهد ($t=2/01, p>0/05$). میانگین نمره ریاضی برای دانش‌آموزان پسر برابر با ۱۴/۰۸ و برای دانش‌آموزان دختر برابر با ۱۶/۹ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره ریاضی در دانش‌آموزان پسر و دختر نشان می‌دهد ($t=2/17, p<0/05$). به عبارتی نمره ریاضی دانش‌آموزان دختر بطور معنی داری بیشتر از دانش‌آموزان پسر است.

میانگین نمره علوم برای دانش‌آموزان پسر برابر با ۱۵/۷ و برای دانش‌آموزان دختر برابر با ۱۶/۹ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره علوم در دانش‌آموزان پسر و دختر نشان نمی‌دهد ($t=1/0, p>0/05$). میانگین نمره زبان برای دانش‌آموزان پسر برابر با ۱۵/۷ و برای دانش‌آموزان دختر برابر با ۱۸ می‌باشد. آزمون تی تست اختلاف معنی داری را در میانگین نمره زبان در دانش‌آموزان پسر و دختر نشان نمی‌دهد ($t=1/8, p>0/05$).

بحث و نتیجه گیری

همان طور که جدول ۵ نشان می‌دهد نمرات دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده در چهار درس مورد بررسی به طور معناداری با نمرات دانش‌آموزان مدارس عادی متفاوت است یعنی در هر چهار درس دانش‌آموزان مدارس عادی عملکرد تحصیلی بهتری نسبت به دانش‌آموزان شاهد طرح پراکنده دارند و این تفاوت به لحاظ آماری نیز معنا دار می‌باشد. این در حالی است که محقق افراد نمونه آماری را از ابعاد مختلفی همچون هوش و طبقه اقتصادی تا حد توان کنترل نموده است. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که طرح پراکنده و معلمان راهنمای این طرح نتوانسته‌اند تغییرات چشمگیری در دانش‌آموزان خود ایجاد نمایند و به گونه‌ای اثربخشی لازمه را نداشته‌اند.

گردو خاک، آن‌ها را فرا گرفته است، زیرا هرگز به مرحله اجرا نرسیده‌اند یا این که به‌طور نادرستی اجرا شده‌اند [۲۵، ۲۴].
آخرین یافته این تحقیق همان طور که جداول ۱۳ و ۱۴ نشان می‌دهد این است که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر شاهد طرح پراکنده در دروس زبان، علوم و عربی تفاوت معنا داری وجود ندارد اما در درس ریاضی بین پیشرفت تحصیلی نمونه‌های آماری این تحقیق تفاوت وجود دارد. به طور دقیق‌تر می‌توان گفت که نمرات دختران در درس ریاضی به طور معنا داری بیشتر از نمره پسران در این درس است. نتیجه این فبخش از تحقیق با تحقیقاتی همچون لعل سجادی و فرج‌اندیس [۸] و میرزاده [۱۷] کاملاً همسو است و با تحقیقات شیروانی [۹] همسو نمی‌باشد.

منابع

- ۱- عظیمی، محمد؛ پیری، موسی و زوار، تقی. (۱۳۹۲). رابطه فرسودگی تحصیلی و یادگیری خود تنظیمی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه. مجله پژوهش در برنامه ریزی درسی. سال ۱۰ دوره ۲ شماره ۱۱. صص ۱۱۶-۱۲۸.
- 2- Ryckman, Richard M. (2013). Theories of Personality, 10th Edition. Belmont printer: Thomson west.
- ۳- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۰). مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری. چاپ پانزدهم. انتشارات نشر دوران.
- ۴- غلامعلی لواسانی، مسعود؛ خضری آذر، هیمین؛ جواد و علیزاده، صابر. (۱۳۹۰). پیشرفت تحصیلی: نقش نیازهای روانشناختی اساسی و سبک‌های هویت. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، سال ۱۸، شماره ۱. صص ۲۵-۳۸.
- ۵- گنجی، لیلا. (۱۳۸۳). بررسی رابطه میان میزان و ابعاد کمال‌گرایی با عملکرد تحصیلی، افسردگی و اضطراب دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران در سال تحصیلی ۸۴-۸۳. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۶- پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش. (۱۳۸۸). تحلیلی بر نتایج و یافته‌های مطالعات ملی و بین‌المللی تیمز ۲۰۰۷ و پرلز ۲۰۰۶. مرکز ملی مطالعات تیمز و پرلز. <http://www.rie.ir>

نظر می‌رسد که این موارد نتوانسته است تغییرات محسوسی را در عملکرد تحصیلی این دانش‌آموزان ایجاد نماید. شاید یکی از مهم‌ترین دلایل این امر را بتوان در مفهوم اجرای این برنامه‌ها جستجو نمود. برنامه‌های زیادی در نظام‌های آموزشی دنیا به دلیل اجرای نادرست، هرگز به اهداف قصد- شده خود نرسیده‌اند.

اجرای برنامه درسی به شیوه‌های مختلفی تعریف شده است. گاربا^۱ [۱۹] اجرای برنامه درسی را به‌عنوان فرایند قرار دادن برنامه درسی در عمل می‌داند که به دنبال دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده می‌باشد. اوکی بوکولا^۲ [۲۰] اجرای برنامه درسی را به‌عنوان تبدیل اهداف برنامه درسی از روی کاغذ به عمل در نظر می‌گیرد. آیووا^۳ [۲۱] معتقد است اجرای برنامه درسی به معنای تبدیل نظریه به عمل است. افنگیده^۴ [۲۲] اجرای برنامه درسی را درگیری واقعی دانش‌آموزان با فرصت‌های واقعی از پیش تعیین شده می‌داند. درواقع با اجرای برنامه درسی، یادگیرندگان تعامل سازنده‌ای با محتوا و مواد آموزشی ایجاد می‌کنند و به‌تبع آن دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های جدیدی در آن‌ها توسعه پیدا کند. برخی متخصصان اجرای برنامه درسی را تعامل واقعی یادگیرنده با فرصت‌های یادگیری برنامه‌ریزی شده در نظر می‌گیرند. این امر بدین معنی است که اجرای برنامه درسی جزئی از فرایند برنامه درسی است جایی که دانش‌آموز به‌واسطه هدایت معلم، فعالیت‌های مختلف یادگیری را انجام می‌دهد تا درنهایت این یادگیری‌های جدید در رفتار و نگرش‌های او نمود عینی پیدا کند [۲۳].

لذا واضح است که برنامه درسی ابتدا به‌صورت یک طرح مکتوب آغاز می‌گردد. این طرح زمانی به واقعیت تبدیل می‌شود که معلمان آن را با دانش‌آموزان واقعی در یک کلاس درس واقعی اجرا کنند. در این راستا برنامه‌ریزی دقیق دارای اهمیت فراوانی می‌باشد؛ اما این موارد زمانی تأثیرگذار خواهند بود که معلمان از نتیجه (پیامد) آگاه باشند و دارای مهارت‌های لازم برای تحقق برنامه درسی در کلاس‌های درس خود باشند. همان‌طور که فولان^۵ و اسکات^۶ بیان می‌دارند، یک برنامه درسی، هرچند که خوب طراحی شده باشد، اگر قرار باشد که بر دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد، باید به‌خوبی اجرا شود. هرچند که این امر بدیهی به نظر می‌رسد، اما هم‌اکنون هزاران اسناد برنامه درسی وجود دارند که در قفسه‌های انبارها

¹ Garba

² Okebukola

³ Ivowi

⁴ Afangideh

⁵ Fullan

⁶ Scott

۱۷- میرزاده، سیدحسین (۱۳۷۸). بررسی و مقایسه میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاهد مدارس با طرح پراکنده شاهد شهری و روستایی سال سوم راهنمایی پسر و دختر استان مازندران.

۱۸- نجف‌لو، پرویز (۱۳۷۲). بررسی سنجش میزان موفقیت تحصیلی فرزندان شاهد در طرح‌های متمرکز و پراکنده استان زنجان در مقایسه با دانش‌آموزان عادی در سال تحصیلی ۱۳۷۲-۷۳.

19- Garba, M. (2004). The Critical role of educational resources on curriculum implementation in Noah, A.O.K, Shonibare, D. O. Ojo, A.A. and Olujuwon, T. (Eds) Curriculum implementation and professionalizing teaching in Nigeria. Lagos: Central Educational Services.

20- Okehukola, P. A. O. (2004). Curriculum implementation in Nigeria, strategies for the 21st century in Noah, A. O. K. Shonibare, D.O. Ojo, A. A and Olujuluon, T. (Eds) Curriculum implementation and professionalizing teaching in Nigeria. Lagos: Central Educational Services.

21- Ivowi, U.M.O. (2009). Definition or meaning of curriculum. In Ivowi, U. M.O Nwufu, K. Nwagbara, C, Nzewi, U. M. Offorma, G.C. Curriculum Diversification in Nigeria. Ibadan: CON.1-16.

22- Afangideh, M. E. (2009). Curriculum implementation at the basic edication level. Curriculum Organization of Nigeria: Curriculum Theory and Practice (168-129

23- Obilo, Princess Ijeoma& Sangoleye, Solomon Adebayo. (2012). curriculum implementation and the teacher: challenges and way forward. Available on: <http://www.globalacademicgroup.com/journals/academic%20excellence%20/CURRICULUM%20IMPLEMENTATION%20AND%20THE%20TEACHER.pdf>.

۲۴- مارش، جی کالین. (۱۳۸۹). مفاهیم اساسی در برنامه درسی. (ترجمه دکتر سیروس اسدیان). تهران: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.

25- Laura Lloyd, Smith (2010). Exploring the Advantages of Blended Instruction at Community Colleges and Technical Schools. Journal of Online Learning and Teaching, Vol. 6, No. 2.

۷- خدیوی، اسدالله و کلانتری، رضا. (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی اثربخشی طرح نیمه متمرکز و پراکنده شاهد بر اساس مؤلفه‌های تحصیلی، رفتاری، تربیتی و اجتماعی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر استان آذربایجان شرقی. شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.

۸- لعل سجادی، سید محمود و فرج‌انصیب، امیر حسین (۱۳۹۰). مطالعه تطبیقی وضعیت تحصیلی-تربیتی دانش‌آموزان طرح پراکنده و شاهد. پایگاه اطلاع رسانی فرهنگ ایثار و شهادت. نوید شاهد. قابل دسترسی در: www.navideshahed.com.

۹- شیروانی، علاءالدین (۱۳۸۶). مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر مدارس شاهد با دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر طرح پراکنده. پایگاه اطلاع رسانی فرهنگ ایثار و شهادت. نوید شاهد. قابل دسترسی در: www.navideshahed.com

۱۰- رهنما، اکبر و علیین، حمید. (۱۳۸۴). مقایسه رشد اجتماعی دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد شهر تهران. دومهنامه دانشور رفتار، سال ۱۲ شماره ۱۵ صص ۳۳-۴۴.

۱۱- رضایی، احمد؛ محمدپور قاضی، جواد؛ نهبانندی، مریم. (۱۳۷۱). ارزیابی کمی و کیفی مدارس شاهد. تهران: طرح پژوهشی دفتر تحقیقات معاونت طرح و برنامه بنیاد شهید و امور ایثارگران انقلاب اسلامی.

۱۲- بنیاد شهید و امور ایثارگران جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۳). مجموعه دستورالعمل‌های طرح پراکنده شاهد ۱۳۷۰. قابل دسترسی در سایت: www.isaar.ir

۱۳- اداره کل شاهد و امور ایثارگران وزارت آموزش و پرورش (۱۳۷۰). مجموعه دستورالعمل‌های طرح پراکنده شاهد. ارومیه: اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی.

۱۴- رحیمیان، حمید. (۱۳۹۱). جزوه چاپ نشده نظارت و راهنمایی‌تعلیماتی. دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روان‌شناسی علوم تربیتی.

۱۵- مکوندی، بهنام و شکرکن، بهمن و لیلیمی، فاطمه. (۱۳۷۷). مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر شاهد با دانش‌آموزان واجد و فاقد پدر در مدارس ابتدایی اهواز. مجله تعلیم و تربیت شماره ۳۴.

۱۶- دلاور، علی. (۱۳۹۲). مبانی نظری و علمی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: انتشارات آگاه.